

בסיעתא דשמיא

שיעורים בכומדות וחסידות

שנאמרו בבית המדרש "בית אהרן"
רחוב הרב ברים 5 ביתר עילית

הרב שמעון שפיצר שליט"א

אהבתו של הקב"ה לבניו כשמכה אותם בשרביטו

ניתן לשמוע בקו ישיר 0732951337

www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון**

03-6171111

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

אהבתו של הקב"ה לבניו כשמכה אותם בשרביטו בעקבות האסון שפקד את בית ישראל בל"ג בעומר במירון

כמה חביבין ישראל קמיה קוב"ה

כלל ישראל חטף סטירה כואבת. מוכרחים אפוא לשוב בתשובה. אך כדי לשוב בתשובה, זקוקים לישוב הדעת, כי בלי ישוב הדעת אי-אפשר לעשות תשובה נכונה. ובכן, נלמד מדברי התנא האלוקי רשב"י בענין זה.

וזה לשון הזוה"ק (פרשת בחקותי): כְּמָה חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל קָמִי קוּדְשָׁא ב"ה, דְּקוּב"ה בְּעֵי לְאוֹכְחָא לְהוּ, וְלְדַבְרָא לְהוּ בְּאַרְח מִיִּשְׂר, כְּאַבָּא דְרַחִים לְבְרִיָּה, וּמְגוֹ רְחִימוֹ דִּילִיָּה לְגַבִּיָּה, שְׂרָבִיטָא בִּידֵיהּ תְּדִיר, לְדַבְרָא לִיָּה בְּאַרְח מִיִּשְׂר, דְּלֹא יִסְטִי לִימִינָא וְלִשְׂמָאלָא. הָדָא הוּא דְכְּתִיב כִּי אֶת יְאֵהֵב ה' יוֹכִיחַ וְכָאֵב אֶת בֶּן יִרְצֶה. וּמֵאֵן דְּלֹא רַחִים לִיָּה קב"ה, וְסָאֲנִי לִיָּה, סָלִיק מְנִיָּה תּוֹכְחָה, סָלִיק מְנִיָּה שְׂרָבִיטָא.

פירושו: כמה אהובים הם ישראל לפני הקב"ה, שהקב"ה רוצה להוכיחם ולהנהיגם בדרך הישר, והרי זה כרחם אב על בנו, אשר מתוך אהבתו אליו, נמצא השרביט שלו תמיד בידו, להנהיגו בדרך הישר, שלא יסור ימין ושמאל. זהו שכתוב (משלי ג, יב) כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה. ומי שהקב"ה אינו אוהב אותו, ושונא אותו, הוא מעביר ממנו תוכחה, ומעביר ממנו השרביט [כאומר: מה אכפת לי? ילך לו לאן שירצה, יתעה בדרך, ויעשה עבירות ככל העולה על לבו].

כְּתִיב. אֶהְבְּתִי אֶתְכֶם אָמַר ה' וְגו', מְגוֹ רְחִימוּתָא דִּילִיָּה, שְׂרָבִיטָא בִּידֵיהּ תְּדִיר, לְדַבְרָא לִיָּה. וְאֶת עֵשׂוֹ שְׁנֵאתִי, בְּגִין כְּוֹ סָלִיקִית מְנִיָּה שְׂרָבִיטָא, סָלִיקִית מְנִיָּה תּוֹכְחָתָא, בְּגִין דְּלֹא אֶתְנִי לִיָּה בִּי חוּלְקָא, רְחִיקָא דְנִפְשָׁאֵי הוּא. אֲבָל אֶתְנִי, אֶהְבְּתִי אֶתְכֶם וְדָאֵי.

פירושו: כתוב (מלאכי א, ב) אהבתי אתכם אמר ה', ומתוך אהבתו נמצא השרביט תמיד בידו להנהיג לנו. ואת עשו שנאתי (שם ג), ומשום זה, העברתי ממנו השרביט, העברתי ממנו התוכחה, כדי שלא אתן לו חלק בי, נפשי קצה בו. אבל אתם, אהבתי אתכם, ודאי.

כאב המשקה לבנו סם מר לרפאותו

כשכלל ישראל מקבלים סטירה, הם מסתכלים עליה בהסתכלות שונה לגמרי. ועוד לפני שהם מתחילים אפילו לפשפש במעשיהם, הם יוצאים מנקודת הנחה שהקב"ה אוהב אותם באהבה עזה כל-כך, עד שגם זו הסטירה לא יכלה להגיע כי אם מתוך אהבתו יתברך.

הנה החורבן אף שהיה במידת הדין (והלא המקום המקודש ביותר נהפך אז למאכולת אש ובו נשחטו פרחי כהונה שלא טעמו טעם חטא יחד עם זקנים וחכמים), מכל מקום תוכו היה רצוף אהבה, וכמו אב רחמן המשקה לבנו סם מר לרפאותו והבן קטן וצועק בבכי, והאב - אף שנכמרו רחמיו על בנו ובכל צרותיו לו צד, ומעיו המו עליו לקול צעקת הבן, מכל מקום אינו משגיח על מה שמעיו מתחתכין, כי טובת הבן ורפואתו נחשבות אצלו יותר. כן היה ענין החורבן, שאם היה הקב"ה מונע מהם העונש, היו נשארים בלתי מתוקנים ועבירה גוררת עבירה עד לאין מרפא רח"ל, אם כן העונש עצמו הוא מידת הרחמים.

ועל כן תמצא שרוב השמות שבמגילת איכה הם שם הוי"ה ב"ה, שהוא שם של רחמים. ועל כן היה בחודש אב, על פי מה שאיתא בזוה"ק שניסן נקרא חודש האביב, שהאותיות כסדרן אב"ג [היינו כי י"ב במספר קטן הוא ג'] והאותיות כסדרן מורין על רחמים. אבל תשרי האותיות 'תשר' הם למפרע, מורה על דין. ולפי זה חודש אב שאותיותיו לגמרי כסדרן, עוד יותר מאביב, מורה לרחמים היותר גדולים, אלא לרגלי רוממות הרחמים אי אפשר להם להופיע בעולם אלא על ידי לבוש דין, והוא הכלי לריצוי. עכ"ל.

הנה כי כן, כשהקב"ה חותך בבשר החי, רחמנותו משתקפת ביותר, שהרי הוא אומר: מאוד כואב לי ומעי הזמים על בניי שמסובלים ביסורים, אך מוכרח אני לעשות להם כך מחמת רחמנותי עליהם, כי אלמלא כן, ילכו ויתעוותו וירחיקו מהם את הגאולה. הוא מה שכתב הזוה"ק: הקב"ה מכה בשרביטו רק למי שהוא אוהב. למי שאינו אוהב, אין הוא מעניש, אלא נותן לו להתעוות וללכת בדרכים עקלקלות כל ימות חייו.

קושיא מעיקרא ליתא

הנה כשעוברת על כלל ישראל צרה קשה, מתעוררות בדרך כלל קושיות לרוב אצל רבים וטובים. ברם, כשמתבוננים מעט, מגלים שכל אותן קושיות בטעות יסודן. היות שלא למדו את הסוגיא באופן יסודי, השקפתם אינה נכונה, וכיון שכך, כל אותן קושיות מתעוררות אצלם.

דומה הדבר למי שלמד סוגיא בגמרא עם רש"י ותוספות וכבר ברור לו שהבינה לאשורה, ואחר כך כשפותח את המהרש"א, הוא מגלה לתדהמתו שאינו מבין כלל מה המהרש"א מתכוון להקשות. הוא מנסה מכאן ומשם, ואינו מצליח להבין. ובכן, אם משכיל הוא, יבין מזה שמעולם לא הבין את הסוגיא כי אם מקופיא, כי כשהאדם מבין את הסוגיא רק מקופיא, זה מועיל לו רק להבנה הכללית ולא בשביל לרדת לעומקן של דברים, ולכן אם יחזור וילמד את הסוגיא במתינות ויבקש לסייעתא דשמיא, יראה שהוא זוכה להבין גם את קושיית המהרש"א.

אף כאן, הקושיות נולדות רק מפני שהיסודות אינם מוצקות היטב. ראיה לכך: כאשר קרובו של אדם נקטף בדמי ימיו, כאב האדם חד כל-כך, עד שנפשו מתחילה לזעוק מר אך אינה מוצאת לאן להפנות את כאבה. ולכן, אם לא יהיו לאדם הכלים לעכל את הכאב, יעשה דברי הבל מרוב כאב, וכך נוכל לראות את מחוסרי האמונה מצערים את עצמם מחמת רצונם לבטא את כאבם.

בנים אתם לה' אלוקיכם

מהאי טעמא, כשהתורה מזהירה אותנו "לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת", היא מקדימה ואומרת "בנים אתם לה' אלוקיכם". התכוונה להודיע לנו, שאם נבין שאנו בנים לה' אלוקינו ונכיר בגודל אהבתו של הקב"ה אלינו, לא יהיה לנו שום נסיון לשרוט בבשרנו או לשים קרחה בין עינינו, כי לא נאבד כל-כך את עשתונותינו.

הנה המפרשים בפסוק "בנים אתם לה' אלוקיכם" מבארים שעלינו להאמין שלא נפסד מאומה בעת פטירת יקירנו, ואדרבא אחרי פטירתם, הם חוזרים לשרשם וטוב להם (ראה אור החיים הק' ועוד). אולם באבן עזרא כתב: וטעם בנים – אחר שתדעו שאתם בנים לשם והוא אוהב אתכם יותר מהאב לבן, אל תתגודדו על כל מה שיעשה, כי כל אשר יעשה לטוב הוא. ואם לא תבינוהו, כאשר לא יבינו הבנים הקטנים מעשה אביהם רק יסמכו עליו, כן תעשו גם אתם.

כך שמעתי פעם מהגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל שאמר על הפסוק "כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני": מאותו מקום שנגמרת אהבתו של אב לבנו, משם מתחילה אהבתו של הקב"ה לבניו. והרי הקב"ה כואב את כאב בניו, וכשהם מצטערים הוא אומר "קלני מראשי קלני מזרועי"...

כרחם אב על בנים

אכן כשנתבונן במשלו של האבן עזרא, נראה שהוא מדויק להפליא, כי הנה בדרך כלל כשמענישים את הבן הקטן, אין הבן מבין כלל מה רוצים ממנו. הוא נעשה ברוגז מפני שהוא בטוח ששונאים אותו. והאב שואל: מדוע אתה חושב שאני שונא אותך? הלא התכוונתי להצילך מן הסכנה! או: מדוע אתה חושב שאני שונא אותך? הלא אתה מכה לאחייך ולאחיותיך, ואני מוכרח לתפוס אותך בידיך ולסלקך הצדה! אני מוכרח ליתן לך איזו מכה קטנה, כדי שתבין שאסור לך לעשות את מה שאתה עושה. אין לי ברירה אחרת. אני מוכרח לקחת ממך איזה דבר קטן, כדי שתבין שאסור להרביץ מכות לאחרים...

הילד אינו תופס זאת, ואם בתחילה הוא רק נעשה ברוגז, עם הזמן הוא אף מתחיל לענות עזות כדי להראות שאינו שבע רצון מכפי שמתנהגים עמו. כך הוא כשאביו מענישו וכך הוא כשהמלמד מענישו. תמיד יהיה בטוח ששונאים אותו. המלמד יוכל לומר מעתה ועד עולם שכואב לו עד מאוד כשהוא מעניש אותי, אני בטוח שהוא שונא אותי. לא אבחן יותר על המשניות...

שכלו של הילד דל ולכן אינו מצליח לתפוס שמתכוונים להיטיב עמו, זאת למרות שאומרים לו בן מפורשות, וכיון שכן, מתעוררים אצלו קושיות וטענות עד בלי סוף.

אהבתי אתכם אמר ה'

הקב"ה אומר לנו: אם רואים אתם שבא עליכם אסון, חזקו נא את היסודות העיקריים שלכם, עוררו נא שוב בלכם את הפסוקים בנים אתם לה' אלוקיכם, אהבתי אתכם אמר ה', כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך.

רשב"י מלמדנו שאף פעם אין הקב"ה מעניש כדי להתנקם, לא כשהוא מעניש את האיש הפרטי ולא כשהוא מעניש את הציבור. תמיד הוא רק ביטוי של אהבה ותכליתו לסייע לבני ישראל לחזור על דרך המלך, כי כך ייטב להם.

הקב"ה טוב ומטיב במצבים הקשים ביותר. הנה בדרך כלל קל לו לאדם להאמין כשיש לו יסורים קטנים שהם לטובתו, אך לא כשיש לו יסורים גדולים, כי אז הוא מתבלבל. מדוע אתה מתבלבל? וכי חילוק יש אצל הקב"ה בין גדול לקטן? וכי יש לו איזה קושי להחיות מתים? וכי יש לו

איזה קושי לסבב שיהיה אך טוב לנפטרים ולקרוביהם! מאתו לא תצא הרעות! אין אצלו רע.

וידום אהרן

אכן, מדובר בביטוי של אהבה וחביבות שכואב מאוד. הרה"ק רבי דוד מסאקוורא זיע"א שיכל כמה בנים. בערוב ימיו, כשחזר מהלוויית בנו הגדול הרה"צ רבי מרדכי זיע"א והעצב היה ניכר על פניו כל, פתח ואמר: כשנפטר לו להרה"ק רבי דוד מטולנא זיע"א בן בחייו, אמר: בפטירת בני אהרן נאמר "וידום אהרן", וכי סבורים אתם שלא כאב לו?! בוודאי כאב לו! ואף על פי כן וידום אהרן ולא גילה את צערו כלפי חוץ.

הנה כי כן, היות שהיסוד דבנים אתם לה' אלוקיכם היה בהיר ונהיר אצל הצדיקים, היו יכולים לידום בשעת צערם ולהשיב למוחם את התשובה הנכונה. הם ידעו לומר לעצמם שמדובר בביטוי של אהבה, זאת למרות שלא יכלו לדעת בדיוק איך יצמח מזה טוב. דבר אחד ידעו בבירור, והוא, שהקב"ה עושה להם מה שעושה להם מחמת אהבתו אותם וכדי לעוררם מתרדמתם.

ראו נא כמה מאות יחידים מבני ישראל קיבלו פעם בחייהם איזו התנערות חזקה שהיתה מלווה בצער רב, ומיני אז לקחו את עצמם בידיים. הם שינו מאז את מעשיהם, וזכו מחמת כן לעולם הבא, ובעקבות כך גם לעולם הזה. כל מי ששתה ממי המרים, אם רק יעצור ויתבונן לאחור, יראה שזה הטיב עמו למרות שבזמנו כאב לו עד מאוד.

ג' לשונות של חיזוק

וכפי שהוא אצל האיש הפרטי, כך הוא אצל הכלל, וכן אמר הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבאיאן זיע"א: בו בזמן שהתורה אמרה (דברים לא, יח) "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", כתבה ג' לשונות של חיזוק: "חזקו ואמצו אל תראו ואל תערצו מפניהם" (שם פסוק ו), "חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה" (שם פסוק ז), "חזק ואמץ כי אתה תביא את בני ישראל" (שם פסוק כג), ללמדך שהסתרה אינה לחינם, אלא על ידה יוכל כל החפץ לבוא ולהתחזק הרבה יותר מכפי שהיה בתחילה.

אפילו לאחר השואה האיומה ר"ל אשר איננו יכולים להשיג את גודל צערה וכאבה, אע"פ שאיננו יכולים להסבירה כי נסתרים דרכי ה', מכל מקום הלא הדברים ידועים שקודם לכן היה מצבם הרוחני של כלל האומה בכי רע, ואחרי השואה – כמה טוב השפיע הקב"ה עלינו! הלא אז נבנה

בית ישראל מחדש והתורה החלה להתרבות בכמות ובאיכות. אין ספק שהשפע שהקב"ה החל להשפיע מאז על בני ישראל ברוחניות ובגשמיות, לא היה כמותו מאז חורבן הבית.

אחת מהדוגמאות לתחיית המתים (סנהדרין צ, ב) היא מגרגר חיטה שזורעים אותו באדמה, ולאחר שנרקב, יוצא ממנו שבולת שלימה. כעין זה הקב"ה נותן סטירה, אע"פ שאיננו מבינים למה דווקא אנשים אלה, ואיננו יכולים להבין למה דווקא ביום חג כזה. מכל מקום, באופן כללי אנו יודעים כי בנים אנו לה' אלוקינו. הלא הקב"ה הודיע לנו מראש שיגרום לנו צער, ואף הודיע לנו למה, וכלפי זה גילה לנו רשב"י שתמיד הוא ביטוי של אהבה.

אתם אפילו מזידין

וכבר אמר בענין זה הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א: הנה חז"ל אמרו (ר"ה כה, א) שאם בית דין קבעו ראש חודש שלא באותו יום שנראה בו הירח, נקבע ראש חודש על פיהם, ולמדו זאת ממה שנאמר שלוש פעמים "אשר תקראו אותם" – אל תקרי אותם אלא אתם, אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין, אתם אפילו מוטעין. ומה במקום שלא נאמר "אתם" אלא "אותם", דרשו חז"ל אתם אפילו שוגגין ומזידין ומוטעין, כאן שנאמר "אתם" ונקרא "אתם" – בנים אתם לה' אלוקיכם, בוודאי שיש לדרוש אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין, אתם אפילו מוטעין, לעולם אתם קרויים בנים.

נמצאנו למדים שהקב"ה אוהב את עמו ישראל באיזה מצב שהם נמצאים, אף פעם אין אהבתו מתעררת, ולעולם לא יזניח אותם, אלא שוב ושוב יעזרם להחזירם אליו, וכך יביאם אל הטוב האמיתי.

כשהאדם מדבק עצמו בשורש הטוב, הוא ממשיך עליו טוב בזה ובבא. אבל היסוד נשאר יסוד, ורק לאחרינו באה האמונה כי נסתרים דרכי ה'. איך נוכל להבין מדוע בחר בנשמות מאירות כאלה, נשמות של תלמידי חכמים, נשמות של תינוקות של בית רבן שלא חטאו. אי-אפשר לדעת. אבל כל זה בא לאחר ההכרה הבהירה ביסוד היסודות שהוא היה אך ורק לטובה, שהרי הקב"ה אמר בפירוש "בנים אתם לה' אלוקיכם" כהקדמה לאיסור לא תתגודדו, כדי שנלמד להסתכל כך על כל אסון שלא יבוא.

הביטו על כל אותם יהודים ששתו את כוס התרעלה בשנות הזעם והצליתו להשאר איתנים באמונתם. איך הצליחו? הלא שחטו את בניהם ואת

נשותיהם כנגד עיניהם! הדברים פשוטים שהצלחתם נזקפת לזכות אותה בהירות שהיתה להם – הלא הקב"ה אוהב אותי כפי שאמר בניס אתם לה' אלוקיכם. אמנם איני יודע למה זה היה מחויב להיות באופן זה או באופן זה, אבל היסוד לא התערער בעבור כך.

כשהיסוד חזק אין השאלות מערערות

כשהיסוד חזק, אין השאלות על הפרטים הקטנים מצליחים לערער אותו. יש ואנו רואים שני תלמידי ישיבה שעוסקים בסוגיא אחת, והנה כשמגיעים לתירוץ התוספות, שניהם אינם מצליחים להבין איך הקושיא מיתרצת, ואז האחד יטרק את הגמרא ויאמר: איני מבין כלום מה שכתוב כאן, אין לי חשק להמשיך בלימוד סוגיא זו. ואילו השני יאמר: אמנם את תירוץ התוספות איני מבין, אבל הסוגיא לכשעצמה הלא מאירה כנתינתה מסיני.

מה החילוק בין שני אלה? החילוק הוא שאצל הראשון כבר קודם לכן לא היתה הסוגיא מסודרת אצלו, ואף את קושיית התוספות לא הבין כי אם בקושי, כי לכן כאשר הגיע לתירוצם וראה שאינו מבינו, פקעה סבלנותו. מה שאין כן השני, שהסוגיא היתה מסודרת אצלו דבר דיבור על אפנו, והבין הכל על בוריו, כי לכן כאשר ראה שאינו מבין את תירוץ התוספות, לא נתערר אצלו ביאור הסוגיא, אלא נשאר בצריך עיון על דברי התוספות.

אף כאן, מי שהיסוד דבנים אתם לה' אלוקיכם נטוע אצלו כמסמרות, גם כשיש לו קושיות, אין היסוד מתערער אצלו, אלא הוא משאיר את קושיותיו בצריך עיון באמרו נסתרים דרכי ה', וממשיך בדרכו.

איך היה לשרידי המלחמה גדולי העולם הצדיקים את הכוח והאומץ להתנער מעפר ולהקים מחדש את ביתם ואת חצרם? הלא המה ראו את העולם בתפארתו, וכמו כן היו עדים לחורבן הנורא שהמיט עליהם הצורך הנאצי ימ"ש, והלא ידעו שהכל היה מאת ה', וכי לא חשבו לשאול על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול הזה?!

אכן היסוד היה ברור אצלם כשמש בצהריים. הם ידעו שהכל היה בחשבון ושהקב"ה עדיין אוהבם כבתחילה. הם האמינו שיצמח מזה רק טוב, ואע"פ שלא ידעו איך, לא נתערער אצלם היסוד.

הכל מדה ומדה שהוא מודד לך

הנה אנו אומרים פעמיים באהבה "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך", ופירשו חז"ל: "בכל מדה ומדה שהוא מודד לך". בין

כך ובין כך הוא אוהב אותי ואני אוהב אותו. האהבה אינה משתנית לפי המצב. הבוחר בעמו ישראל באהבה אינו משתנה בגלל החטאים. אדרבא, אז אהבתו מתגלית יותר, שהרי בשביל להחזיר את בניו אל המסילה, הקב"ה מכאיב לעצמו כאמור.

האסון הגדול ביותר הוא כאשר בני ישראל אינם תופסים את היסוד דבנים אתם לה' אלוקיכם. אבל אם הם תופסים אותו, אזי להיפך, זה מביאם להרהר בתשובה, להכנע ולהתקרב אל האלוקים. דייקא רבי שמעון בר יוחאי, הוא הרבי שלנו לענין יסוד זה. הוא זה שלימדנו כמה חביבים אנו למקום, והוא זה שמלמדנו איך אנו צריכים להסתכל על אסון כזה. רבי שמעון אומר לנו: דעו לכם! שְׁרָבִיטָא בְיַדִּיהָ תְּדַיר. הקב"ה אוהב אתכם, הוא עוזר לכם, הוא מחזיר אתכם אל המסילה, כי כך תתעוררו לפשפש במעשיכם, ותחזרו להתקרב אליו, וייטב לכם כל הימים.

הלא גם בקרובי אקדש אירע במקום המקודש ביותר, וגם פסח מעוכין אירע שם. כי אדרבא, במקום זה יותר קל להגיע על ידי מכת השרביט לביטול האמיתי, להכנעה האמיתית, וממילא להגיע אל התכלית. וכאמור, עוד בטרם ניגשים אנו אל פשפש המעשים, עלינו להכיר ביסוד זה. כי מי שיסתכל על זה באופן מעוות, יראה את הכל באופן מעוות. הלא בפשפש המעשים יש דברים שאינם נעימים כלל לגעת בהם, ולכן אם לא יתבונן האדם בתחילה באהבתו של הקב"ה המתבטאת מתוך הצער והקושי, לעולם לא יגיע אל המקום הרצוי על ידי פשפש המעשים. רק לאחר שיתבונן באהבתו יתברך וירגיש בקרבת האלוקים, יהיה מוכן לשמוע מה לתקן.

חתונה בבית הקברות – תעצומות נפש

הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א היה בעל יסורים גדול כאשר הרבה מילדיו נפטרו בחייו, ועם זאת היה מלא שמחה ופניו זורחים ומאירים. כשנפטר בנו של אחד מגדולי הדור ל"ע, שיגר לו רבי צבי הירש איגרת עידוד ובו סיפר לו מנין שאב חיזוק לעצמו, וכה סיפר: מעשה באשה אחת שהיתה חשוכת בנים כמה וכמה שנים. תפילות רבות נשאה לשמים ודמעות לרוב הזילה מעיניה, אך בנים אין. יום אחד פנתה אל מורי ורבי הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זיע"א. מורי ורבי בירכה בפרי בטן ויהי לתשע חדשים ולאשה בת. שמחתה לא ידעה גבולות. האשה גידלה את בתה במסירות רבה, טיפחה אותה ושמרה עליה כעל בבת עינה...

הלכה הבת בדרכי טובים והיתה בעלת מידות ויעלת חן. בבואה לפרקה, דיברו לה לשידוך בחור מופלג וירא שמים מהעיר רימנוב. האם הכינה משקה ומזונות לשתיית לחיים ויצאה עם בתה אל הדרך לרימנוב כדי לגמור את השידוך. ויהי בדרך בעגלה, התלוננה הבת שאינה מרגישה בכי טוב. האם ניסתה להרגיעה, אבל הבת הלכה ונחלשה במהירות רבה עד שעצמה את עיניה ושבקה חיים לכל חי.

המשיכה האשה בנסיעתה לרימנוב יחד עם בתה הנפטרת. בהגיעה, מסרה את גופת בתה לחברה קדישא ונכנסה מיד לבית המדרש. פנתה אל הרבי ואל תלמידיו וקראה בקול: באתי לכאן בנסיעה כדי לגמור שידוך לבתי. באמצע הנסיעה פגש בי שדכן גדול ואמר לי שיש לו שידוך טוב בהרבה לבתי, ושאם אסכים לשידוך זה, יהיה לה טוב לבתי יותר ממה שאוכל לתאר. הסכמתי. אך השדכן התנה עמי להלביש את בתי במלבושי לבן. הסכמתי גם לזה. גמרתני את השידוך ועתה נפשי בבקשתי שכולכם תשתו לחיים לכבוד השמחה.

שתו כולם לחיים ובירכוה בברכת מזל טוב. כשגמרו לברכה, אמרה להם האשה: עכשיו נצא לקראת כלה לכסות אותה בהינומא וללוותה אל חופתה. יצאו כולם לבית הלוויות, כיסו את הנפטרת בהינומא וליוו אותה לדרכה האחרון. כשחזרו, קנתה האשה חלות ודגים וכל מיני מטעמים וביקשה מהרבי והחבריא קדישא ליטול ידיים לסעודת החתונה. נטלו כולם ידיים ושמחו לכבוד החתונה, ואם הנפטרת משמשת עליהם. כיון שראה מורי ורבי את בהירותה ואת גודל אמונתה בה, בירכה בבן זכר, ואכן כעבור תשע חדשים זכתה לבן זכר שהלך וגדל לתפארת בית ישראל.

הפטיר רבי צבי הירש באיגרתו שכתב לאותו גדול הדור: מעשה זה שהייתי לו עד, הוא זה שנוסף בי גבורה ועוז לעמוד איתן באמונתי נוכח התלאות הרבות שפוקדים אותי, תעצומותיה של אשה זו אשר הפך לאבל מחולה, הן אלו שמלוות אותי בכל צרותיי להשאיר בשמחה ובגיל.

מוחו של אדם צריך להיות מכוון לכתחילה לזה. אמנם כן, עבודה גדולה היא, אבל בשביל עבודה זו באנו לעולם, וכן איתא מהבעש"ט הק' זיע"א (בעש"ט על התורה או' פח) על הפסוק "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם": איתא בגמרא (מנחות כט, ב) העולם הזה נברא בה"א ופירש הבעש"ט כי העולם הזה מתנהג בחמשה דברים: צער, וקבלת צער, ותפילה, וישועה, והודיה.

משל בכריתת רגלו של אדם

כשהאדם מבין את היסוד היטב, דהיינו שמבין שיש מושג שנקרא צער ושצריכים לקבלו באמונה, הוא מתקן בזה את הבריאה ורואה את הכל בהסתכלות אחרת. משל למה הדבר דומה, לשני בני אדם שרואים בעיניהם איך איש אחד יוצא מפתח הבית עם חרב בידו והיא נוטפת דם. שניהם נכנסים אל הבית ורואים אחד שוכב שם על המטה ורגלו כרותה. האחד דמו מירתח רתח: היתכן שיהיה האדם אכזרי כזה?! ואילו השני שיודע שהאיש עם החרב היה הרופא הרגול אשר יודע להציל את האדם ממות בטוח על ידי כריתת הרגל, קורא ואומר: כמה רחמן הוא האיש, שהרי הוא מוכן לעשות מעשה קשה כל-כך ללב, העיקר להציל את האדם ממות...

הצדיקים שהתחזקו בעת צערם, הגם שכאב להם, כי כשהדם שותת הכאב וצער גדול עד מאוד, מכל מקום נשארו איתנים באמונתם משום שהיסודות המקדימות היו מושרשות אצלם עמוק עמוק בנפשם. כל פעם שראו באופן גלוי איך הקב"ה אוהבם, היתה בשבילם עוד יתר לחיזוק אמונה זו גם בעידן ריתחא, וכך ידעו שגם כשכואב להם, וגם כשהכאב גדול ועצום, היסוד עדיין קיים, וכה אמרו: ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. אמנם אינני יכול להבין, אבל אני מאמין ויודע שהקב"ה אוהב אותי, ושהוא יודע מה הוא עושה, ושאם אקבל את פועלו באהבה, יצא ממנו טוב.

וראית את אחורי לפני לא יראו

אם שמוע תשמוע בקולי, היודע מה יהיה בסוף? ואספת דגנך ותרושך ויצהרך. ומהו אם שמוע תשמעו בקולי? וכי במי שנזהר שלא יהיו בלעטלעך על האתרוג שלו הכתוב מדבר?! לא, הוא נסוב על הפרשה הראשונה, על ואהבת את ה' אלוקיך. הן הן, גם ביסורים הגדולים ביותר קיים אותו יסוד הקיים ביסורים הקטנים. אאמין שהוא לטובה, ועל ידי זה אמשיך עלי טוב. ואם תשאל איך יתכן שייצא מזה טוב? איני צריך לדעת. אבל יבוא יום ואדע. וכפי שפירש החתם סופר הפסוק "וראית את אחורי לפני לא ייראו", עובר לעשייתו של הקב"ה אי-אפשר לדעת איך ייצא ממנה טוב, אך לאחריה אפשר גם אפשר לראות את הטוב שייצא ממנה.

זו תורה וזו שכרה?!

במסכת מנחות (כט, ב) איתא: בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו: רבש"ע, מי מעכב על ידך? אמר לו: אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף

שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות. אמר לפניו: רבש"ע, הראהו לי, אמר לו: חזור לאחוריק וכו' אמר לפניו: רבוננו של עולם, הראיתני תורתו, הראני שכרו, אמר לו: חזור לאחוריק. חזר לאחוריו, ראה ששוקלין בשרו במקולין (מוכרין חתיכות חתיכות מבשרו בשוק לפי משקל), אמר לפניו: רבש"ע, זו תורה וזו שכרה?! אמר לו: שתוק, כך עלה במחשבה לפני.

אמנם בתחילה לא היה שייך להבין מה טוב יצא מזה, אבל כשאנו מסתכלים עכשיו, הלא אנו יודעים שרבי עקיבא עצמו אמר כשהיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל (ברכות סא, ב): כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו?! ועל ידי זה עלה במדרגה גבוהה כל-כך, עד שהשיג את התורה יותר ממשה רבינו, כדאיתא מהאריז"ל שרבי עקיבא היה היחיד שהשיג נ' שערי בינה. רבי עקיבא הוא זה שהקים תורה שבעל פה, הוא זה שהעמיד את תלמידו רבי שמעון בר יוחאי שהביא את אור החכמה לעולם. מסירות נפשו של רבי עקיבא פעלה לדורי דורות ושכללה הן את העולם הזה והן את העולם הבא. קודם לכן לא היה שייך להבין זאת, אבל זהו היסוד, וכך צריך האדם להרגיל את עצמו כל ימות חייו, לראות את התמונה נכונה, כי כשהסתכלות נכונה, הכל מתקבל באהבה, וכשהיסורים מתקבלים באהבה, נהפך הטוב לטוב גלוי.

וכאמור, אין שום חילוק בין יסורים קטנים ליסורים גדולים. אם נחזור אל קורות ימי עמנו, נראה שאותם יסודות שמשו אותם, בצערם של כלל האומה, כמו בצערו של האיש הפרטי, בצערם של יסורים גדולים, כמו בצערם של יסורים קטנים.

באמצעות היסורין יתקרב הרחוק

כך ידועים דברי האוה"ח הק' (פרשת תצוה) גבי משה רבינו כשהקב"ה העביר ממנו את הכהונה ואמר לו "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי", שמשו רבינו היה אז בצער רב על שניטלה ממנו הכהונה, והקב"ה הודיעו שדווקא על ידי צערו יתוקן מה שנפגם כשמיאן ללכת אל פרעה בשליחותו של מקום. והפטיר האוה"ח הק': ומזה אני משכיל על דבר שאמרו ז"ל בסוף ברכות (נד, א) חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה וכו' ומפרש בגמרא (שם ס, ב) לקבל הרעה בשמחה כשם ששמח בטובה, עד כאן. והיה הדבר קצת בעיני רחוק, ועל פי הדברים האמורים בענין, הנה היסורין הם מקריבין

ענפי הנשמה שהיו רחוקים משורשם, שאין לך רע ומר כעוזבו את ה' אלוקיו, ובאמצעות היסורין יתקרב הרחוק, ועל זה ישמח לב המשכיל.

ונרצה לו לכפר עליו

ובספרי (פרשת ואתחנן) איתא: רבי נחמיה אומר, חביבים יסורים שכשם שקרבנות מרצים כך יסורים מרצים, בקרבנות הוא אומר (ויקרא א, ד) ונרצה לו לכפר עליו, ביסורים הוא אומר (ויקרא כו, מג) והם ירצו את עונם, ועוד שיסורים מרצים יותר מן הקרבנות, שהקרבנות בממון ויסורים בגוף, וכן הוא אומר (איוב ב, ד) עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו.

הצדיקים הללו שלדאבון לב נלקחו מאתנו בל"ג בעומר דהאי שתא, קרבנות תמימים היו, בבחינת קדשי קדשים ששחיתתן בצפון, וזכו בהקרבתם לה' להעיר את לבותיהם של כל בית ישראל בכל קצוי תבל עד להפליא. היכי תימצי הוא, בו כל כלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם, ואפילו אלו המרוחקים עדיין משמירת תורה ומצוות, מקבלים הרהור תשובה ואומרים צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו. נמצא אפוא שכולם ללא יוצא מן הכלל הקריבו בחדא מחתא קרבנות לה', והלא דבר הוא שגורם לריצוי נפלא מאוד בין ישראל לאביהם שבשמים.

ביום חתונתו וביום שמחת לבו

האזה"ח הק' בפרשת שמיני שאל בענין מיתת נדב ואביהוא, היתכן שדווקא עכשיו כשבאו לשמוח בשמחת הקמת המשכן, דווקא ביום הנבחר הזה, יארע אסון נורא כזה?! מה היו צריכים כל היחידים שבאו להשתתף בשמחה זו לחשוב באותה עת כשמחולם נהפך להם לאבל?

ביאר האזה"ח הק' שדווקא עכשיו שבאו לשמוח עם השכינה באופן של אהבה, מתבקש היה שיעברוהו גם באופן של יראה, כי שלמותם תהיה כשיתקיים בהם וגילו ברעדה. הקב"ה מכאיב לעצמו כביכול, שהרי צערו גדול הרבה יותר מצערנו, ואעפ"כ כדאי הוא לו, משום שהוא יודע שאם לא תהיה להם יראת חטא ביחד עם שמחתם ודביקותם בו, יחסר להם משלימותם. קיים הקב"ה 'בקרובי אקדש' דווקא אז ביום שמחתו, כדי להשלים את הקמת המשכן, כי היראה משלימה את האהבה, וכששתיהן קיימות באה הגאולה השלימה. מה שאין כן כשיש אהבה ואין יראה, כי אז אי-אפשר אף פעם להגיע אל התכלית, כי תמיד ילכו פסיעה אחת וישובו אחורנית.

ולענייננו אותן קרבנות שגרמו לנו להתעורר ולהבין שאין די לנו בחלק האהבה, אלא צריכים גם לחלק היראה, הן אלה שנבחרו להביא את היחוד השלם בין ישראל לאביהם שבשמים, הן אלה שקירבו את הגאולה. אין ספק בזה שכל טיפת דם מקרבת את הגאולה השלימה, אך לא סתם, אלא בגלל שבני ישראל מזדככים יותר ומקבלים הרהורי תשובה.

היוצא לנו, שאם אנו מסתכלים על האסון שאירע לנו כעל ביטוי של אהבה, וכפי שאמרו חז"ל שבשעת החורבן היו הכרובים אחוזים ודבוקים זה בזה להורות על האהבה הגדולה ששררה אז בין הקב"ה לישראל, וכן האהבה שהיתה בראש חודש ניסן כשנתקיים בהם ובקרוכי אקדש היתה באופן החזק ביותר, אנו מבינים ממילא שאין הקושיא חזקה כל-כך. במקום אהבה שם תהא יראה. אין הכי נמי, הלואי ולא היינו נזקקים לכך. אבל אם המצב הוא שמצד אחד אנו צריכים לחזור בתשובה, ומצד שני רוצה הקב"ה שנבין זאת, אזי מרוב אהבה הוא מנער אותנו כדי שנבין שצריך לחזור בתשובה, אך סוף כל סוף זה רק אהבה. והנשמות שנבחרו לכך, הלא באו אל שלימותם ללא ספק.

לא תעשו אגודות אגודות

ואחרי כל זאת, הסמיכו חז"ל על המשך הפסוק דבנים אתם לה' אלוקיכם, לא תתגודדו, שלא נעשה אגודות אגודות, דהיינו שלא נהיה ח"ו בפירוד לבבות. וכן אמרו הצדיקים בכל הדורות, שפירוד הלבבות הוא סכנה גדולה. הלא תמיד אנו זקוקים לנס גדול שלא יהיה לשטן מה לקטרג עלינו, והרי דברים רבים כל-כך טעונים אצלנו תיקון. אבל אם לכל הפחות שרויים באחדות, הרי זה מגין מפני הקטרוגים...

הן כך פירשו הצדיקים הפסוק בנים אתם לה' אלוקיכם: כפי שהקב"ה אוהב אתכם, כן תאהבו אתם זה את זה מתוך ידיעה שכולם אחים בני אב אחד הם. החובה מוטלת על כל אחד ואחד מישראל. למען ה', מדוע בתי הדינים מלאים עד אפס מקום? מדוע פוגעים אנשים זה בזה? מדוע שונאים זאת את זה? הלא חז"ל בכל הדורות העידו ששנאת חנם מחריבה כל חלקה טובה!

כשהאדם בא לפשפש במעשיו, עליו לבדוק היכן הוא לקוי בענין פירוד לבבות ולתקנו כמה שיותר מהר. כי אין דבר שבכוחו לעכב את הפורענות יותר מאחדות בכלל ישראל. והקב"ה הלא ידו פשוטה לקבל שבים. כל אחד באשר הוא שם, כשהוא מסיר טינה מן הלב, הוא מעכב את הפורענות. אע"פ שיש חילוקי דעות בין חלקי העם, אין זה אומר ששונאים

זה לזה. יתכן שהלה רחוק משמירת תורה ומצוות, מה זה שייך לשנאה?
וכי היתר יש לשנוא יהודי שאינו שומר תורה ומצוות?! אוהבי ה' שנאו רע
– את הרע הם שונאים לא את בני ישראל.

הקב"ה אומר: איני יכול. אני מוכרח לגרום לכם שתיזכרו בפסוק זה דבנים
אתם לה' אלוקיכם. הלא דבר הוא שמי שרוצה להכיר באמת – מכיר, וכל
אחד יש לו מה לתקן בזה, וכשכל אחד יעשה בדק הבית ויתקן את מה
שיש לו לתקן בזה, הקב"ה יוציאנו מן הגלות המר הזוה.

באהבת חינוך עתיד הבית להבנות

כך אמר הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זיע"א, וכן אמרו עוד מהצדיקים,
שכפי שבית המקדש נחרב על ידי שנאת חינוך, כן הוא ייבנה על ידי אהבת
חינוך. הן כבר קיבלנו תזכורת כואבת, כעת אנו צריכים רק להסיר את כל
המחיצות שבלבנו. כשניקח את עצמנו בידינו, חיש מהר יוכל הכל
להתהפך לטוב. יעזור ה' שנשמע ונתבשר בשורות טובות להגאל בגאולה
השלמה ולא יישמע עוד שוד ושבר בגבולנו.